

ганізувати надійний заслін новим вкрай небезпечним методам діяльності організованої злочинності, не допустити подальшого проникнення «брудних» грошей у світову економіку і фінансово-банківську систему. Необхідно було позбавити кримінальні структури їх фінансової бази, зупинити процес масового відмивання нелегальних капіталів.

Всебічний аналіз цієї багатопланової проблеми показав, що її розв'язання можливе лише спільними зусиллями багатьох, а точніше — всіх країн світу. Так прийшло усвідомлення гострої потреби створення глобальної системи боротьби з легалізацією «брудних» грошей, системи, яка б забезпечувала широку координацію і взаємодію урядів і правоохоронних служб планети в цій сфері. Важливо, щоб така система не тільки охоплювала питання взаємодопомоги й обміну інформацією між компетентними службами, а й повсюдно забезпечувала єдині підходи та критерії оцінки легалізації злочинних капіталів на основі загальноприйнятих міжнародних принципів.

Що ж стосується взаємозалежності наркобізнесу та відмивання коштів, здобутих злочинним шляхом, то переконливим є такий висновок. Без викорінення наркобізнесу неможлива ефективна протидія відмиванню доходів, одержаних від злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків. З огляду на те, що ці доходи за своєю природою є головною детермінантою наркобізнесу, слід комплексно вирішувати питання організації протидії цим явищам.

Надійшла до редколегії 25. 03. 06

О. Шило, докторантка кафедри кримінального процесу НЮА України

Судовий захист як вид державного захисту прав і законних інтересів людини в правовій державі

Відповідно до ст. 1 Конституції Україна характеризується як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Правова держава являє собою організацію політичної влади, що заснована на визнанні та реальному забезпеченні прав і свобод людини і громадянина, верховенстві права, взаємній відповідальності особи і

держави¹. Отже, однією з основних ознак правової держави є законодавче закріплення і забезпечення реалізації основних прав і свобод людини в усіх сферах суспільного життя.

Забезпечення прав і свобод людини, як зазначає П. Рабінович, включає такі три елементи державної діяльності: сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорона прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, щодо попередження, профілактики правопорушень); захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності)². Цей напрямок діяльності є однією з основних функцій сучасної держави, а здійснення захисту прав і свобод людини — однією з форм реалізації функції їх забезпечення.

Тому правильною видається теза про те, що становлення демократичної і правової держави тісно пов'язане із подальшим розвитком форм і методів захисту прав і свобод людини і громадянина³. Особливого значення це положення набуває у сфері кримінального судочинства як такої, що найбільшою мірою несе ризики для її учасників — обмеження конституційних прав, застосування заходів кримінально-процесуального примусу тощо. Тому нормативний зміст кримінально-процесуальної діяльності має бути визначений таким чином, щоб збалансувати публічні та приватні інтереси; захист публічних інтересів і здійснення з цією метою відповідних заходів, пов'язаних з обмеженням прав людини, повинні корелювати з ефективними правозахисними механізмами, які мусять бути доступними для будь-якої особи, котра бере участь у кримінальному процесі. На наш погляд, тільки в такому випадку можна констатувати створення нормативної моделі кримінального процесу, яка дійсно відповідатиме сутності демократичної, правової держави.

Тенденції розвитку в останні роки законодавства України, зокрема кримінально-процесуального, зміни суспільної свідомості та офіційної доктрини щодо співвідношення інтересів держави і людини свідчать про прагнення до створення судочинства охоронного типу, спрямованого на захист прав і законних інтересів кожної людини незалежно від її процесуального статусу та підстав залучення до провадження по справі. В цьому

¹ Див.: Конституція України. Науково-практичний коментар. – Х.; К., 2003. – С. 12.

² Див.: Конституційно-правові засади становлення української державності / За ред. В. Я. Тація, Ю. М. Тодики. – Х., 2003. – С. 95.

³ Див.: *Погорілко В. Ф., Головченко В. В., Сірий М. І.* Права та свободи людини і громадянина в Україні. – К., 1997. – С. 48.

контексті актуальними є розробка єдиної концепції захисту прав людини в кримінальному судочинстві, створення системи гарантій від незаконного втручання з боку державних органів до сфери її приватних інтересів, обмеження її прав і свобод.

Особливе місце в цьому механізмі посідає суд як єдиний орган державної влади, основним призначенням якого є здійснення правосуддя. Проте погляд на правосуддя виключно як на вирішення судом справи по суті в сучасних умовах вже не може бути визнаний таким, що відповідає ролі суду в демократичній державі. С. Алексєєв наголошує на тому, що прийшов час змінити наше бачення правосуддя, інтерпретацію його призначення як одного лише «застосувача права». Дослідник зазначає: «Досвід розвинутих демократичних країн, причому не тільки англо-американської групи, свідчить, що високий рівень правового розвитку досягається у суспільстві тоді, коли суд спирається на Конституцію, закон, загальновизнані права людини, також і творить право»¹. Розглядаючи та вирішуючи юридичну справу по суті, суд зобов'язаний забезпечити права всіх учасників і ухвалити рішення, керуючись принципом верховенства права та справедливості. Саме тому в ситуаціях прогальності правового регулювання з метою забезпечення та захисту прав і законних інтересів учасників суд ухвалює рішення, яке містить нове тлумачення норми права або положення, що заповнює прогалину в праві.

Віднесення до виключної компетенції суду вирішення справи по суті, поширення його юрисдикції на всі правовідносини у державі, надання кожному права захисту своїх прав і свобод судом свідчить про особливу соціальну роль суду в демократичному суспільстві як органу державної влади, основним призначенням якого є забезпечення і захист прав людини, інтересів суспільства та держави². В процесуальному плані це означає, що суд має бути активним суб'єктом кримінального процесу, а його ініціатива повинна бути пов'язана із забезпеченням захисту прав і законних інтересів учасників.

Проте перш ніж звернутися до з'ясування правової природи судового захисту в кримінальному процесі як особливого виду державного захисту, слід зазначити, що в кримінальному судочинстві термін «захист»

¹ Див.: Самостоятельность и независимость судебной власти Российской Федерации / Под ред. В. В. Ершова. – М., 2006. – С. 278.

² На підвищення ролі суду в захисті прав людини в результаті здійснення в Україні «малої» судової реформи звертає увагу Ю. Полянський (див.: *Полянський Ю. Е.* Суб'єкти захисту прав обвиняемого в уголовном судопроизводстве // *Право обвиняченного на квалифицированный захист та його забезпечення.* – Х.; К., 2006. – С. 56.

має різне змістовне наповнення. Ним визначаються поняття, які не збігаються за змістом і обсягом.

Традиційно в кримінально-процесуальній науці та законодавстві під захистом розуміють кримінально-процесуальну функцію, яка корелятивна обвинуваченню, похідна від нього і являє собою діяльність обвинуваченого та підсудного, спрямовану на спростування обвинувачення або доказування вчинення менш тяжкого злочину; цьому служить і діяльність захисника¹.

Разом з тим, виходячи з конституційної норми щодо права кожного будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ч. 5 ст. 55), слід наголошити на тому, що захист може здійснюватися будь-якою особою, права, свободи та законні інтереси якої зачіпаються у зв'язку із провадженням по кримінальній справі, незалежно від її процесуального статусу. У наведеній конституційній нормі закріплено особливий вид захисту, який в спеціальній літературі набув назви самозахисту, або особистого захисту.

В кримінальному процесі його суб'єктами можуть бути не тільки підозрюваний, обвинувачений, підсудний та засуджений, а й інші учасники кримінального судочинства — потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники. Суб'єктами самозахисту можуть бути й особи, які не мають процесуального статусу, проте їх права (маються на увазі конституційні) та законні інтереси порушуються або можуть бути порушені чи обмежені у зв'язку із провадженням по кримінальній справі. До таких осіб, як слушно зазначає В. Лазарева, можуть бути віднесені володільці приміщень, в яких проводяться огляд та обшук, володільці предметів та документів, які вилучені в ході слідчих дій, тощо². Суб'єктами захисту своїх прав і законних інтересів можуть бути й свідки, поняті, спеціалісти, які залучаються до участі у кримінальній справі. Видається, що суб'єктами самозахисту можуть бути й особи, які здійснюють провадження по кримінальній справі, наприклад, у випадку, коли учасник процесу зловживає своїми правами, затягує провадження по справі чи перешкоджає йому або коли є підстави застосувати заходи безпеки, тощо. В. Корнуков обґрунтовано звертає увагу на те, що хоча й ці особи не мають власного інтересу в кримінальній справі і саме їх діяльністю визначається рівень дотримання і захисту прав і законних інтересів інших учасників кримінального процесу, вони не втрачають

¹ Див.: *Альперт С. А.* Кримінально-процесуальні функції: поняття, система, суб'єкти. Конспект лекції. – Х., 1995. – С. 25.

² Див.: *Лазарева В. А.* Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе. – Самара, 2000. – С. 61.

властивостей особистості як такі потребують захисту від різного роду посягань з боку як учасників кримінального процесу, так і посадових осіб, яким вони підкоряються по службі або під наглядом і контролем яких вони здійснюють свою діяльність¹. Разом з тим, виходячи з правового статусу цих суб'єктів як таких, на яких державою покладено обов'язок забезпечувати права людини в кримінальному судочинстві, слід підкреслити, що всі вони — особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор та суд (суддя) — зобов'язані здійснювати захисну діяльність, котра в кримінальному процесі є реалізацією однойменної функції держави.

Такий висновок методологічно зумовлений завданнями кримінального процесу, першим з яких чинний КПК України називає охорону прав та законних інтересів осіб, які беруть у ньому участь. Не зупиняючись у межах даної роботи на критичній оцінці чинної редакції ст. 2 КПК України, зазначимо лише, що ст. 2 проекту нового КПК України завданнями кримінального провадження визначає охорону прав та свобод фізичних осіб, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави, яким заподіяно шкоду злочином; викриття осіб, які вчинили злочини, притягнення їх до відповідальності та призначення ним справедливого покарання; захист особи від безпідставного і незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, засудження чи обмеження її прав і свобод; забезпечення доступу особи до здійснення правосуддя у кримінальних справах; сприяння зміцненню законності, запобігання злочинам, усунення причин, що породжують злочинність, та виховання громадян в дусі дотримання Конституції та законів України².

Якщо охорона прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному процесі, а також захист особи від безпідставного і незаконного притягнення до кримінальної відповідальності є завданнями кримінального судочинства, то логічно стверджувати, що діяльність усіх осіб, які здійснюють провадження по кримінальній справі, повинна бути спрямована на вирішення цих завдань.

Отже, на нашу думку, слід розрізнити захист у широкому та вузькому розуміннях.

У широкому розумінні захист являє собою діяльність будь-якого суб'єкта кримінального процесу, засновану на конституційно-правовому дозволі або його правовому статусі як представника органу державної

¹ Див.: Корнуков В. М. Обеспечение и защита прав личности как основная задача и концептуальная основа реформирования российского уголовного процесса // Актуальные вопросы обеспечения прав личности в уголовном судопроизводстве: Межвуз. сб. науч. ст. – Саратов, 2005. – С. 14.

² Див.: Проект КПК України. Реєстр. № 3456-д від 18. 11. 2005 р.

влади, що полягає у відстоюванні суб'єктивних прав і законних інтересів особи при провадженні по кримінальній справі, їх поновленні у випадку порушення. У вузькому розумінні захист означає кримінально-процесуальну функцію, яка реалізується виключно передбаченими законом суб'єктами (підозрюваним, обвинуваченим, підсудним, засудженим, їх законними представниками, захисником), за своєю спрямованістю є протилежною функції обвинувачення та полягає у сукупності процесуальних дій і відносин, які здійснюються відповідно до закону і спрямовані на повне або часткове спростування пред'явленого тій чи іншій особі обвинувачення, поліпшення її становища і забезпечення прав та юридично охоронюваних інтересів цієї особи по справі¹.

Про полісуб'єктність захисту і поліваріантність цієї діяльності неодноразово зазначалося в процесуальній літературі. Так, Ф. Фаткуллін, аналізуючи сутність захисної діяльності, звернув увагу на три види захисту: захист, який здійснюється самим обвинуваченим по справі; захист, який здійснюється спеціально запрошеними або допущеними для цього особами — захисниками; захист, який здійснюється органами попереднього слідства і прокуратури². О. Ларін відмічав, що під захистом слід розуміти діяльність, яка складається з охорони особи від незаконних порушень і обмежень прав, свобод, інтересів, попередження цих порушень і обмежень, а також відшкодування шкоди, якщо не вдалося попередити порушення прав і свобод. Тому суб'єктами, на яких лежить обов'язок захисту прав і свобод, автор вважав суд, прокуратуру, слідчого, міліцію тощо³. В останньому випадку йдеться про захист прав і свобод людини, який здійснюється в сфері кримінального процесу уповноваженими державними органами та особами, на яких як на представників державної влади покладено обов'язок захищати права і свободи людини. По суті, в цьому стосовно кримінального процесу конкретизується положення ст. 3 Конституції України, відповідно до якої утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Зрозуміло, що держава несе цей обов'язок у всіх сферах суспільного життя; важливого значення це має там, де йдеться про забез-

¹ Див.: *Фаткуллин Ф. Н., Зинатуллин З. З., Аврах Я. С.* Обвинение и защита по уголовным делам. – Казань, 1976. – С. 110.

² Див.: Там само. – С. 113–115.

³ Див.: *Ларин А. М., Мельникова Э. Б., Савицкий В. М.* Уголовный процесс России. Лекции-очерки. – М., 1997. – С. 160–161. Аналогічна думка висловлена й іншими вченими (див.: *Мартыничук Е. Г., Радьков В. П., Юрченко В. Е.* Охрана прав и законных интересов личности в уголовном судопроизводстве. – Кишинев, 1982. – С. 101–115).

печення безпеки людини від особливо небезпечних правопорушень, якими є злочини. Одночасно й саме провадження по кримінальній справі, в ході якого вирішуються завдання боротьби зі злочинністю, як уже зазначалося, становить для його учасників певну небезпеку.

Таким чином, у кримінальному процесі захист прав і законних інтересів особи здійснюється різними суб'єктами. До першої групи належать суб'єкти, які реалізують його за власним розсудом на диспозитивних засадах; до другої — суб'єкти, які, виходячи з публічності, діючи внаслідок їх процесуального статусу як такі, що здійснюють провадження по кримінальній справі, несуть обов'язок забезпечення додержання конституційних прав громадян; до третьої — суб'єкти, спеціальна роль та призначення яких — реалізація функції захисту.

Отже, залежно від суб'єктів захисної діяльності можна виділити декілька видів захисту прав, свобод та законних інтересів людини у сфері кримінального процесу. Так, М. Михеєнко виділяв особистий захист; допоміжний, який здійснюють представники цивільного позивача та цивільного відповідача, а також законні представники; посадовий, який покладено на державні органи та осіб, що ведуть процес¹. Деяку іншу класифікацію наводить В. Макарова: державний захист (суб'єкти — органи держави та посадові особи), особистий (суб'єкти — підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, свідок та інші особи, які беруть участь у кримінальному процесі), професійний (суб'єкт — адвокат), громадський (суб'єкти — представники професійної спілки або іншого професійного об'єднання, громадський обвинувач, громадський захисник), допоміжний (суб'єкти — законні представники, близькі родичі, інші особи)². На наш погляд, така класифікація різновидів захисту прав і законних інтересів людини найбільш повно відображає всі специфічні прояви правозахисної діяльності в межах сучасного кримінального процесу.

Дійшовши, таким чином, однозначного висновку щодо полісуб'єктності й інваріантності захисної діяльності в кримінальному процесі, слід з'ясувати ще одне досить складне та дискусійне в процесуальній науці питання: в межах яких процесуальних функцій здійснюється державний захист прав і законних інтересів людини; чи може він розглядатися як

¹ Див.: *Михеєнко М. М.* Обеспечение участвующим в деле лицам права на защиту их законных интересов как принцип советского уголовного процесса // Проблемы правового статуса личности в уголовном процессе. – Саратов, 1981. – С. 54–55.

² Див.: *Макарова В. З.* Защита в российском уголовном процессе // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 225.

окремих напрямків діяльності державних органів, що здійснюють провадження по кримінальній справі або він реалізується у межах відповідних процесуальних функцій — розслідування кримінальної справи, обвинувачення, правосуддя, судового контролю тощо? З огляду на те, що предметом даного дослідження є з'ясування правової природи судового захисту, розглянемо це питання виключно в його межах.

В доктрині кримінального процесу ця проблема розв'язується діаметрально протилежно. Зазначаючи, що у сфері кримінального судочинства захист прав і законних інтересів громадян забезпечується діяльністю не тільки суду, а й інших органів і осіб, які ведуть процес, — прокурором, слідчим, органами дізнання, С. Альперт стосовно судового захисту зауважив, що він «... органічно притаманний радянському кримінальному процесу з перших днів його існування і є одним з ярих проявів його дійсно демократичної сутності. Закріплення в ст. 57 Конституції СРСР права громадян на судовий захист від посягань на їх честь і гідність, життя і здоров'я, на особисту свободу і майно, однак, не свідчить про появу в суду нової процесуальної функції. Функція суду незмінна — здійснення правосуддя. Може і повинно йтися про акцентування завдань суду на захисті прав та інтересів радянських громадян»¹. В. Макарова також вважає, що органи та особи, які здійснюють провадження по кримінальній справі, реалізують захист у межах власних кримінально-процесуальних функцій. Вона зауважує, що «... захист є одним із напрямків кримінально-процесуальної діяльності і одним з видів правовідносин суду, але не його кримінально-процесуальною функцією. Спеціальне ж призначення і роль суду в кримінальному процесі — розгляд і вирішення кримінальних справ, що є реалізацією державно-правової функції суду — здійснення правосуддя»². Іншої позиції стосовно судового захисту як одного з видів державного захисту додержується В. Лазарева, яка зазначає, що судовий захист є основним напрямком функціонування судової влади в кримінальному процесі³. Поділяє цей погляд і Т. Моїсеєва, яка вважає, що єдиною функцією судової влади як

¹ *Альперт С. А.* Судебная защита прав и интересов граждан и ее выражение в советском уголовном процессе // Проблемы социалистической законности на современном этапе коммунистического строительства: Краткие тезисы докладов и научных сообщений Республиканской научной конференции, 21–23 ноября 1978 г. – Х., 1978. – С. 230–233.

² *Макарова В. З.* Вказ. праця. – С. 220.

³ Див.: *Лазарева В. А.* Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе. – Самара, 2000. – С. 10.

гілки влади державної є судовий захист прав і свобод людини і громадянина, а формою реалізації судової влади є правосуддя¹.

Перш ніж зробити будь-які висновки з цього приводу, видається необхідним зазначити наступне. В правовій державі суд посідає особливе місце. П. Люблінський неодноразово підкреслював, що ідея суду пов'язана не стільки з державою, скільки з правом, і в цьому сенсі суд підноситься над державою. «Правосуддя залишається в руках держави, проте держава скоріше служить правосуддю, ніж розпоряджається ним»². Йому вторить й сучасний автор В. Шевцов, який зауважує, що «... в умовах правової держави суд, продовжуючи бути органом такої держави, все більшою мірою стає безпосереднім органом громадянського суспільства. Для нього визначальним стає не просто закон, а правовий закон, у зв'язку з чим все більш виразливо формулюється і проявляється призначення і діяльність такої домінанти, як право, правове»³.

Діючи від імені держави, суд одночасно уповноважений надавати правову оцінку діям і рішенням будь-яких осіб, у тому числі й представників самої ж державної влади, а за наявності законних підстав — покладати на державу відповідальність за порушення прав людини (стосовно кримінального процесу це, наприклад, відшкодування державою шкоди, завданої незаконними діями органів дізнання, досудового слідства та суду). Саме в цьому, на наш погляд, полягає основна відмінність судового захисту від інших видів державного захисту, тільки суду надано право прийняти рішення про відповідальність держави за незаконні дії та рішення її представників.

Будучи найважливішим елементом правової державності, незалежна судова система відіграє провідну роль у сучасному правозахисному механізмі. Конституційні положення щодо здійснення правосуддя тільки судом, незалежності та неупередженості суду, рівності всіх перед законом і судом, права кожного на судовий захист його прав мають глибокі історичні корені — у Конституції Української гетьманської держави Пилипа Орлика 1710 р. було закріплено: «Якщо б провинився хто з генеральних старшин, полковників, генеральних радників, значних товаришів чи інших урядовців, а понадто з рядових козаків, — чи то об-

¹ Див.: *Моисеева Т. В.* Объективность и беспристрастность суда первой инстанции. – М., 2006. – С. 11.

² *Люблинский П. И.* Суд и права личности // Суд и права личности: Сб. ст. / Под ред. Н. В. Давыдова, Н. Н. Полянского. – М., 2005. – С. 36.

³ *Шевцов В. С.* Права человека и государство в Российской Федерации. – М., 2002. – С. 352–353.

разивши проти звичаю гетьманську честь якимось зухвальством, чи виявившись винним у якомусь інакшому переступі, — то ясновельможний гетьман не повинен карати того винуватця за такі провини засобами своєї влади чи особисто призначати йому кару. Така справа — кримінальна чи якась інша — має бути передана на розгляд Генерального суду. І хоч би яке неприхильне, а проте безсторонне рішення він ухвалив, — такому повинен кожен правопорушник підкорятися»¹. Отже, традиційно вважається, що обмеження прав людини, визнання її винною має належати до компетенції суду як органу, який в своїй діяльності керується виключно законом, діє від імені держави та найбільшою мірою забезпечує додержання вимог закону при розв'язуванні будь-яких правових конфліктів.

Це зумовлено тим, що судова процедура порівняно з іншими правозахисними механізмами має суттєві переваги, до яких належать її чітка правова регламентація, гласність процесу, забезпечення участі в ньому зацікавленої особи, неупередженість та незалежність суду, реалізація в ході судового процесу всіх принципів кримінального судочинства тощо. У зв'язку з цим й досі не втратила актуальності думка С. Вікторського, який, характеризуючи незалежність судової влади, зазначав, що чим більше розвинуто в громадянах почуття особистої гідності, чим більше завойовано ними політичної свободи і чим більш досконалим є політичний устрій самої держави, тим ширше права, які надані судовій владі для захисту особистої свободи від посягання на неї².

Гарантований ст. 55 Конституції України судовий захист являє собою універсальний юридичний засіб, за допомогою якого особі надається реальна можливість відстоювати свої права, свободи та законні інтереси. Він є гарантією щодо усіх інших конституційних прав і свобод, оскільки, як зазначено у рішенні Конституційного Суду України № 9-зп від 25 грудня 1997 р. (справа за зверненням жителів міста Жовті Води), суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце ущемлення прав і свобод. Відмова суду в прийнятті позовних та інших заяв, скарг, оформлених відповідно до чинного законодавства, є порушенням

¹ Конституція Української гетьманської держави. — Львів-К., 1997. — С. 106.

² Див.: *Викторский С. И.* Русский уголовный процесс: Учеб. пособ. — М., 1997. — С. 90.

права на судовий захист, яке згідно зі ст. 64 Конституції України не може бути обмежене¹.

Підсумовуючи наведене, можна дійти висновку про те, що судовому захисту притаманні такі риси:

— специфічний суб'єкт — суд, котрий: а) посідає особливе місце в системі поділу державної влади, яке виражається в тому, що судова влада стоїть між двома іншими гілками державної влади, стримуючи їх в їхньому прагненні до абсолютизації, та між ними і людиною²; б) в соціальному плані є органом, основним призначенням якого є забезпечення і захист прав людини, інтересів суспільства та держави; в) в процесуальному плані є суб'єктом кримінально-процесуальної діяльності, до виключної компетенції якого віднесено вирішення питання щодо винності особи у вчиненні злочину, притягнення її до кримінальної відповідальності; г) здійснює складну за характером діяльність, яка є не тільки правозастосовною, а й правотворчою;

— необмежений предмет — він поширюється не тільки на права та законні інтереси особи; не менш важливим, як зазначає В. Кудрявцев, є й захист судом інтересів суспільства, держави, права³;

— специфічні форми реалізації — шляхом відправлення правосуддя та здійснення судового контролю;

— встановлений законом порядок розгляду судом справи, який має значення гарантії забезпечення прав і законних інтересів учасників процесу;

— стабільність акта судової влади, можливість його скасування або внесення до нього змін виключно самою ж судовою владою.

Викладене дозволяє стверджувати, що захист прав і законних інтересів людини, інтересів суспільства та держави є основним завданням і призначенням судової влади в правовій державі. Вся діяльність суду має бути спрямована на досягнення цієї мети, що й дає змогу розглядати судовий захист як функцію судової влади, котра реалізується у специфічних, іманентних їй формах.

Надійшла до редколегії 28. 04. 06

¹ Див.: Правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях і висновках (1997–2003 роки). – К., 2003. – С. 188–189.

² Див.: Лазарева В. А. Вказ. праця. – С. 16.

³ Див.: Кудрявцев В. Н. Стратегии борьбы с преступностью. – М., 2005. – С. 112.